

ZESPÓŁ SZKÓŁ OGÓLNOKSZTAŁCĄCYCH
ul. M. Skłodowskiej-Curie 2
58-400 Kamienna Góra
tel.: (+48) 75-645-01-82 fax: (+48) 75-645-01-83
E-mail: zso@kamienna-gora.pl
WWW: <http://www.zso.kamienna-gora.pl>

PRZEDMIOTOWY SYSTEM OCENIANIA

Historia (poziom rozszerzony) dla Liceum Ogólnokształcącego w Kamiennej Górze

Informacje ogólne

Przedmiotowy system oceniania obowiązuje od: 1 września 2013 r.

Program nauczania:

- Cezary Tulin; Historia. Program nauczania dla szkół ponadgimnazjalnych. Zakres rozszerzony; Wydawnictwo Pedagogiczne OPERON Sp. z o.o.

Podręczniki:

- Historia 1. Część 1 i 2. Zakres rozszerzony. Podręcznik dla szkół ponadgimnazjalnych; Roman Czaja, Małgorzata Strzelecka, Jan Wroniszewski; Wydawnictwo Pedagogiczne OPERON Sp. z o.o.; nr dopuszczenia MEN: 478/1/2012/2015 i 478/2/2012/2015.
- Historia 2. Część 1 i 2. Zakres rozszerzony. Podręcznik dla szkół ponadgimnazjalnych; Janusz Ustrzycki, Mirosław Ustrzycki; Wydawnictwo Pedagogiczne OPERON Sp. z o.o.; nr dopuszczenia MEN: 478/3/2013/2016 i 478/4/2014/2016.
- Historia 3. Część 1 i 2. Zakres rozszerzony. Podręcznik dla szkół ponadgimnazjalnych; Maria Pacholska, Wiesław Zdziabek (cz. 1) i Mirosław Ustrzycki (cz. 2); Wydawnictwo Pedagogiczne OPERON Sp. z o.o.; nr dopuszczenia MEN: 478/5/2015 i 478/6/2015.

Wymagania na stopnie szkolne.

Ocena celująca

Uczeń:

- opanował kompetencje we wszystkich poziomach przedstawionych poniżej,
- zna i wykorzystuje różne sposoby przechowywania danych,
- rozwija własne zainteresowania historyczne,
- osiąga sukcesy w konkursach i olimpiadach przedmiotowych,
- współpracuje z nauczycielem w przygotowaniu zajęć, wykorzystując twórcze myślenie i umiejętność rozwiązywania problemów,
- interesuje się najnowszymi osiągnięciami nauk historycznych.

Ocena bardzo dobra

Uczeń posiada kompetencje określone na ocenę dopuszczającą, dostateczną i dobrą a ponadto:

1. w zakresie umiejętności:

- wie, gdzie szukać informacji,
- ustala następstwa w czasie faktów i wydarzeń historycznych,
- samodzielnie pracuje z mapą,
- selekcjonuje wydarzenia,
- ujmuje w treści historyczne związki przyczynowo-skutkowe,
- interpretuje dane przedstawione na wykresie lub diagramie,
- potrafi zorganizować pracę w grupie,
- samodzielnie wyciąga wnioski z porównania informacji dotyczących wydarzeń i postaci historycznych,
- samodzielnie formułuje problemy i pytania.

2. w zakresie wiedzy:

- ocenia znaczenie źródeł historycznych dla odtwarzania wydarzeń historycznych,
- ocenia znaczenie rewolucji neolitycznej i osiadłego trybu życia dla dalszych dziejów ludzkości,
- ukazuje znaczenie wynalazków tego okresu: narzędzi, rozniecania ognia, wytopu i obróbki metali,
- wyjaśnia wpływ budowy systemów irygacyjnych na rozwój instytucji państwa na Bliskim Wschodzie,
- wymienia i charakteryzuje nowo poznane systemy religijne; przedstawia ich podstawowe zasady i określa rolę religii w państwach Wschodu; jest świadom występowania w starożytności wszystkich rodzajów religii,
- charakteryzuje monarchię despotyczną na przykładzie władzy Hammurabiego,
- docenia znaczenie wynalazków w rozwoju cywilizacji oraz przedstawia ich współczesne dziedzictwo,
- przedstawia i porównuje systemy ustrojowe na przykładzie monarchii despotycznej i demokracji ateńskiej,
- określa i ocenia wkład Greków w rozwój cywilizacji śródziemnomorskiej na przykładzie osiągnięć w dziedzinie literatury, filozofii, architektury, nauk ścisłych, teatru i igrzysk,
- potrafi wskazać elementy z historii Grecji obecne w kulturze XX wieku,
- określa rolę prawa w Rzymie, jego obecność w życiu codziennym Rzymian oraz jego współczesne dziedzictwo,
- ocenia wkład Bizancjum w rozwój cywilizacji,
- opisuje wkład Arabów w rozwój cywilizacji i wymienia ich osiągnięcia, np. wahadło, zero w matematyce, początki chemii itd.,
- charakteryzuje przy użyciu mapy rozwój terytorialny państwa Arabów,
- dostrzega próbę odnowienia idei cesarstwa rzymskiego przez Karola Wielkiego,
- wskazuje źródło parlamentaryzmu europejskiego,
- omawia ruch krucjatowy i jego wpływ na pozycję Kościoła,
- omawia cechy charakterystyczne kultury średniowiecznej Europy,
- charakteryzuje zjawisko „świtu narodów Europy”, narodziny średniowiecznego poczucia tożsamości,
- dostrzega znaczenie wojny 100-letniej jako początku kształtowania się nowożytnych narodów w Europie,
- ocenia poszczególnych władców Polski z dynastii Piastów i ich wkład w rozwój naszego państwa,
- ocenia rolę Kościoła w państwie Piastów,
- dostrzega wpływ XIV wieku w Polsce na ukształtowanie się przyszłego ustroju i stosunków wewnętrznych,
- potrafi skonfrontować nowożytną naukę i sztukę ze średniowieczną,
- przedstawia dziejową rolę unii polsko-litewskich i unii polsko-węgierskiej,
- omawia ewolucję ustroju Polski w XIV-XV wieku,
- posługuje się różnymi źródłami wiedzy (np. tekst źródłowy, film, reprodukcje obrazów),
- potrafi oddzielić prawdę historyczną od fikcji literackiej na przykładzie bitwy pod Grunwaldem.

Ocena dobra

Uczeń posiada kompetencje określone na ocenę dopuszczającą i dostateczną a ponadto:

1. w zakresie umiejętności:

- odszukuje na mapie miejscowości związane z wydarzeniami historycznymi,
- klasyfikuje źródła historyczne,
- wyciąga wnioski z informacji dotyczących wydarzeń i postaci,
- ocenia według własnych kryteriów sytuacje historyczne,
- aktywnie pracuje w grupie,
- dostrzega związki przyczynowo-skutkowe,
- formułuje problemy i pytania.

2. w zakresie wiedzy:

- podaje i charakteryzuje różnorodne źródła historyczne,

- dostrzega wpływ warunków klimatycznych na powstanie i rozwój człowieka a także zależność człowieka od przyrody,
- wyjaśnia różnice między koczowniczym a osiadłym trybem życia,
- ukazuje zależność między położeniem geograficznym a rozwojem cywilizacji w dorzeczu wielkich rzek,
- wykorzystuje wiadomości z geografii do omówienia zagadnień historycznych,
- potrafi omówić, czym różniły się wierzenia mieszkańców Starożytnego Wschodu od wierzeń Greków,
- wie, dlaczego filozofia powstała tylko w Grecji,
- charakteryzuje naukę w okresie helleńskim i hellenistycznym, wymienia jej głównych przedstawicieli,
- określa wpływ Etrusków i Greków na przemiany cywilizacyjne na półwyspie,
- wymienia i kategoryzuje przyczyny upadku Rzymu,
- przedstawia warunki powstania i zasady prawosławia i islamu,
- przedstawia najważniejsze wydarzenia po upadku Rzymu – powstanie nowych państw,
- ocenia wkład Karola Wielkiego w budowę nowoczesnej Europy,
- zna przyczyny i skutki konfliktów między papieżem a cesarstwem – walka o inwestyturę,
- charakteryzuje konflikty Europy Zachodniej – wojna 100-letnia,
- omawia przyczyny, przebieg i skutki ruchu krucjatowego,
- wymienia cechy charakteryzujące styl romański i gotycki oraz wskazuje konkretne ich przykłady,
- charakteryzuje proces feudalizacji młodszej Europy, powstanie stanów, rozwój i rolę miast,
- ocenia poszczególnych władców z dynastii Piastów i ich wkład w rozwój naszego państwa,
- ocenia rolę Kościoła za panowania Piastów,
- omawia zasadę senioratu i jej następstwa,
- ocenia wpływ Kazimierza Wielkiego na rzeczywiste zjednoczenie państwa oraz zmianę monarchii na stanową,
- dostrzega rolę idei odrodzenia w postępie dziejowym,
- wskazuje zmiany terytorialne państwa polskiego w XIV-XV wieku,
- charakteryzuje rozwój terytorialny państwa krzyżackiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego,
- przedstawia rolę Polski w Europie za panowania Jagiellonów i omawia ich politykę dynastyczną.

Ocena dostateczna

Uczeń posiada kompetencje określone na ocenę dopuszczającą a ponadto:

1. w zakresie umiejętności:

- podejmuje samodzielne próby wykonywania poleceń,
- pracuje z mapą,
- wyszukuje wiadomości z podanych źródeł,
- nazywa problemy i stawia do nich pytania,
- podejmuje działania w grupie,
- jest aktywny, ale sporadycznie.

2. w zakresie wiedzy:

- określa podstawowe sposoby mierzenia czasu minionych wydarzeń,
- charakteryzuje dorobek pierwszych cywilizacji,
- charakteryzuje pokrótce główne epoki w dziejach ludzkości,
- określa położenie państw względem siebie, wykorzystując pojęcia geograficzne,
- wymienia współczesne państwa leżące na obszarach cywilizacji starożytnych,
- nazywa rodzaje pisma i materiałów pisarskich używanych w poznanych państwach,
- umiejętnie posługuje się mapą i wykorzystuje ją jako źródło informacji,
- wskazuje różnicę między położeniem geograficznym a zajęciami ludności Grecji i państw Starożytnego Wschodu,
- przedstawia współczesną ideę olimpijską,
- charakteryzuje ustrój republiki i cesarstwa rzymskiego,
- określa rolę chrześcijaństwa w starożytności,

- potrafi wnioskować na podstawie mapy, w jaki sposób warunki naturalne Półwyspu Arabskiego wpłynęły na życie ludności tego obszaru, a także w jaki sposób położenie Konstantynopola zdeteminowało jego rozwój,
- potrafi operować pojęciami typowymi dla tej epoki: średniowiecze, lenno, zakon, feudał, krucjata,
- posługuje się mapą i pokazuje zmiany terytorialne w państwie polskim od IX do XV wieku,
- korzysta z tablic genealogicznych Piastów,
- dostrzega znaczenie przyjęcia chrztu i wejścia Polski w krąg kultury chrześcijańskiej,
- jest świadomy znaczenia koronacji dla jedności państwa,
- wymienia dzieła i twórców odrodzenia oraz charakteryzuje rolę kultury i społeczne skutki przemian,
- wymienia i charakteryzuje różne modele monarchii absolutnej,
- operuje pojęciami charakterystycznymi dla ustroju państwa za Jagiellonów: sejm walny, sejmiki, przywileje szlacheckie,
- charakteryzuje cechy stylu gotyckiego,
- korzysta z tablic genealogicznych Jagiellonów,
- dostrzega znaczenie związków dynastycznych,
- omawia stosunek szlachty do państwa oraz czynniki rozwoju państwa w XV wieku.

Ocena dopuszczająca

1. w zakresie umiejętności:

- uczeń lokuje daty na osi czasu,
- przy pomocy nauczyciela wskazuje na mapie miejscowości historyczne,
- szereguje wydarzenia w ciągu historycznym,
- rozróżnia podstawowe źródła informacji historycznej,
- rozumie i rozwiązuje proste polecenia.

2. w zakresie wiedzy:

- operuje pojęciami: era, p.n.e., n.e., epoka,
- wymienia główne epoki w dziejach ludzkości,
- wymienia umiejętności człowieka tego okresu,
- wskazuje na mapie i określa położenie geograficzne: Babilonu, Egiptu, Indii, Chin i Palestyny,
- wymienia najważniejsze zabytki z tego okresu, np. piramidy, świątynie, Sfinks, chiński mur,
- pokazuje na mapie i określa położenie geograficzne Grecji, Macedonii i Persji,
- określa rolę igrzysk w życiu Hellenów,
- wymienia i pokazuje na mapie miejsca najważniejszych bitew Greków z Persami w V wieku p.n.e.,
- wskazuje na mapie i określa położenie geograficzne Rzymu, Półwyspu Apenińskiego, prowincji rzymskich,
- omawia etapy rozwoju państwa rzymskiego,
- wskazuje na mapie Konstantynopol, Bizancjum, Półwysep Arabski, Mekkę i Medynę,
- wskazuje na mapie i określa położenie geograficzne Anglii, Francji, Niemiec i Włoch, Mongołów w historii i obecnie,
- określa rolę Kościoła i islamu we wczesnym średniowieczu (w zakresie administracji, szkolnictwa i piśmiennictwa),
- charakteryzuje więzi feudalne i drabinę społeczną,
- operuje pojęciami historycznymi: ród, plemię, dynastia, lokacja, prawo niemieckie, stan społeczny, prawo miejskie, statut, seniorat,
- porządkuje chronologicznie podstawowe fakty z dziejów Polski piastowskiej, np. chrzest Polski, zjazd w Gnieźnie, koronacje królewskie, testament Krzywoustego, zjednoczenie państwa,
- charakteryzuje powody zawarcia unii z Litwą po zakończeniu dynastii Piastów,
- wymienia królów z dynastii Jagiellonów do końca XV wieku.

Ocena niedostateczna

- uczeń ma bardzo duże braki w wiedzy, nie rozumie prostych poleceń, nawet przy pomocy nauczyciela nie potrafi odtworzyć fragmentarycznej wiedzy,
- wykazuje się brakiem systematyczności,
- nie odrabia prac domowych,
- lekceważy polecenia nauczyciela,
- nie podejmuje prób wykonywania najprostszych poleceń,
- jest bierny na lekcjach,
- przeszkadza w prowadzeniu zajęć,
- nie opanował minimum przewidzianego programem.

Narzędzia sprawdzania wiedzy i umiejętności.

- odpowiedzi ustne,
- aktywność na zajęciach dydaktycznych (praca z podręcznikiem, z mapą, z tekstem źródłowym, udział w dyskusjach, w realizacji projektów, zaangażowanie w pracę grupy),
- kartkówki z 2–3 ostatnich lekcji (zapowiadane lub nie),
- ocena prac domowych (ćwiczenia w zeszycie, krótkie prace problemowe),
- testy sprawdzające znajomość treści programowych z działu (zawsze poprzedzone powtórzeniem i utrwaleniem wiadomości),
- duże prace pisemne problemowe z wykorzystaniem różnych źródeł informacji,
- udział w konkursach związanych z przedmiotem poszerzających jego wiedzę i umiejętności,
- referaty będące ilustracją, komentarzem lub własną oceną jakiegoś omawianego na zajęciach wydarzenia, zjawiska, postaci,
- systematyczne prowadzenie zeszytu przedmiotowego,
- udział w projekcie,

Waga poszczególnych stopni.

- 3 - testy sprawdzające znajomość treści programowych z działu (zawsze poprzedzone powtórzeniem i utrwaleniem wiadomości), duże prace pisemne problemowe z wykorzystaniem różnych źródeł informacji,
- 2 - kartkówki z 2–3 ostatnich lekcji (zapowiadane lub nie), odpowiedzi ustne przy tablicy,
- 1 - ocena prac domowych (ćwiczenia w zeszycie, krótkie prace problemowe),
- waga pozostałych form w indywidualnej gestii każdego nauczyciela,

Szczegółowe cele kształcenia i wychowania

Starożytność

1. Cywilizacje Bliskiego i Dalekiego Wschodu

- 1) uwarunkowania geograficzne rozwoju cywilizacji na Bliskim i Dalekim Wschodzie;
- 2) formy ustrojowe i struktury społeczne w cywilizacjach bliskowschodnich;
- 3) cechy charakterystyczne najważniejszych osiągnięć kulturowych cywilizacji bliskowschodnich oraz hinduskiej i chińskiej w zakresie architektury, sztuki, nauki i pisma.

2. Społeczeństwo, życie polityczne i kultura starożytnej Grecji

- 1) geograficzne uwarunkowania cywilizacji greckiej;
- 2) przemiany ustrojowe w Atenach; porównanie form ustrojowych greckich polis;
- 3) dokonania kulturowe Greków w dziedzinie architektury, rzeźby, teatru, literatury, filozofii, nauki;
- 4) dziedzictwo kultury greckiej w dorobku kulturowym Europy.

3. Ekspansja w świecie greckim i rzymskim

- 1) kolonizacja grecka i fenicka w basenie Morza Śródziemnego;
  - 2) wojny grecko-perskie i ekspansja Aleksandra Wielkiego;
  - 3) ekspansja rzymska i idea imperium rzymskiego.
4. Społeczeństwo, życie polityczne i kultura starożytnego Rzymu
- 1) przemiany ustrojowe i społeczne w Rzymie republikańskim i w cesarstwie rzymskim;
  - 2) niewolnictwo w Rzymie i wcześniejsze formy niewolnictwa w świecie bliskowschodnim i greckim;
  - 3) zmiany znaczenia religii chrześcijańskiej w państwie rzymskim (od religii prześladowanej, poprzez tolerowaną, do panującej);
  - 4) najważniejsze stanowiska historiografii dotyczące przyczyn upadku państwa rzymskiego;
  - 5) dokonania kulturowe Rzymian w dziedzinie prawa, literatury, nauki, architektury i techniki;
  - 6) dziedzictwo kultury rzymskiej w dorobku kulturowym Europy.

Średniowiecze

1. Bizancjum i Zachód a świat islamu

- 1) kręgi kulturowe: łaciński, bizantyjski i arabski;
- 2) charakterystyczne cechy bizantyjskiego systemu politycznego;
- 3) wpływ cywilizacji islamskiej na cywilizację łacińską i bizantyjską;
- 4) najważniejsze osiągnięcia cywilizacji islamskiej w zakresie architektury, sztuki i nauki.

2. Europa wczesnego średniowiecza

- 1) zasięg terytorialny, organizacja władzy, gospodarka i kultura państwa Franków;
- 2) idea cesarstwa karolińskiego i cesarstwa Ottonów;
- 3) proces tworzenia się państw w Europie Zachodniej, z uwzględnieniem najazdów Arabów, Normanów i Węgrów;
- 4) proces powstawania państw w Środkowo-Wschodniej Europie, z uwzględnieniem wpływu cywilizacji łacińskiej i bizantyjskiej;
- 5) funkcjonowanie władzy, struktur społecznych i gospodarki w systemie feudalnym.

3. Europa w okresie krucjat

- 1) ideowe i polityczne przyczyny rywalizacji papieżstwa z cesarstwem o zwierzchnictwo nad średniowieczną Europą;
- 2) polityczne, społeczno-gospodarcze i religijne uwarunkowania oraz skutki wypraw krzyżowych do Ziemi Świętej; rekonkwista;
- 3) charakterystyczne przejawy ożywienia społeczno-gospodarczego w Europie XI-XIII wieku;
- 4) kierunki i charakter oraz konsekwencje najazdów mongolskich dla Europy Środkowo-Wschodniej.

4. Polska w okresie wczesnopiastowskim

- 1) główne stanowiska historiografii dotyczące etnogenezy Słowian;
- 2) uwarunkowania narodzin państwa polskiego i jego chrystianizacji;
- 3) rozwój terytorialny państwa polskiego w X-XII wieku;
- 4) tendencje centralistyczne i decentralistyczne w życiu politycznym państwa polskiego w X-XII wieku;
- 5) najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy w X-XII wieku.

5. Polska w okresie rozbitcia dzielnicowego

- 1) przyczyny polityczne i społeczno-gospodarcze oraz następstwa rozbitcia dzielnicowego;
- 2) proces formowania się społeczeństwa stanowego w Polsce i w zachodniej Europie;
- 3) przemiany społeczno-gospodarcze na ziemiach polskich oraz społeczno-kulturowe skutki kolonizacji na prawie niemieckim;
- 4) proces przewycięzania rozbitcia politycznego ziem polskich, ze wskazaniem na rolę władców i Kościoła;
- 5) najważniejsze wydarzenia z okresu rozbitcia dzielnicowego i dziejów Europy.

6. Europa późnego średniowiecza

- 1) przyczyny kryzysu idei władzy uniwersalnej w Europie późnego średniowiecza;
- 2) przemiany społeczne i gospodarcze w Europie w późnym średniowieczu;
- 3) zmiany na mapie politycznej Europy w XIV-XV wieku;
- 4) następstwa upadku cesarstwa bizantyńskiego i ekspansji tureckiej dla Europy.

7. Polska w XIV-XV wieku

- 1) rozwój terytorialny państwa polskiego w XIV-XV wieku;
- 2) rozwój monarchii stanowej w Polsce; struktura społeczeństwa polskiego w późnym średniowieczu i rozwój przywilejów szlacheckich;
- 3) międzynarodowe i wewnętrzne uwarunkowania związków Polski z Węgrami i Litwą w XIV-XV wieku;
- 4) stosunki polsko-krzyżackie na płaszczyźnie politycznej, gospodarczej i kulturowej;
- 5) panowanie Piastów w dziejach Polski; polityka dynastyczna Jagiellonów;
- 6) wydarzenia z dziejów Polski i Europy w XIV-XV wieku.

8. Kultura średniowiecza

- 1) uniwersalny charakter kultury średniowiecza;
- 2) znaczenie włączenia ziem polskich do cywilizacyjnego kręgu świata zachodniego (łacińskiego);
- 3) dokonania kultury okresu średniowiecza w zakresie piśmiennictwa, prawa, filozofii, architektury i sztuki, z uwzględnieniem kultury polskiego średniowiecza.

Dzieje nowożytne

1. Odkrycia geograficzne i europejski kolonializm doby nowożytnej

- 1) cywilizacje prekolumbijskie w Ameryce;
- 2) udział poszczególnych państw europejskich w podziale Nowego Świata w XVI-XVIII wieku;
- 3) wpływ odkryć geograficznych i ekspansji kolonialnej na życie gospodarcze i kulturowe Europy;
- 4) długofalowe konsekwencje wielkich odkryć geograficznych dla Ameryki, Azji, Afryki.

2. Europa w XVI-XVII wieku

- 1) charakterystyczne cechy renesansu europejskiego oraz czołowi twórcy i ich dzieła;
- 2) polityczne, gospodarcze, społeczne, kulturowe uwarunkowania i następstwa reformacji; reforma Kościoła katolickiego;
- 3) mapa polityczna i wyznaniowa Europy w XVI wieku;
- 4) zmiany w sposobie funkcjonowania państw europejskich w epoce nowożytnej, z uwzględnieniem charakterystyki i oceny absolutyzmu francuskiego;
- 5) proces kształtowania się państwa moskiewskiego/rosyjskiego;
- 6) główne europejskie konflikty polityczne w XVI-XVII wieku, z uwzględnieniem roli Turcji w Europie Środkowo-Wschodniej;
- 7) geneza i następstwa rewolucji angielskich;
- 8) przemiany kapitalistyczne w życiu gospodarczym Europy Zachodniej XVI-XVII wieku;
- 9) przemiany w kulturze europejskiej w XVII wieku i główne dokonania epoki baroku.

3. Rzeczpospolita w okresie renesansu i demokracji szlacheckiej

- 1) funkcjonowanie najważniejszych instytucji życia politycznego w XVI-wiecznej Polsce, w tym sejmików, sejmu, senatu i sejmu elekcyjnego; ocena demokracji szlacheckiej;
- 2) polska specyfika w zakresie rozwiązań ustrojowych, struktury społecznej i modelu życia gospodarczego na tle europejskim;
- 3) zmiany terytorialne państwa polsko-litewskiego i charakterystyka stosunków z sąsiadami w XVI wieku;
- 4) zmiany w relacjach polsko-litewskich w XVI wieku;
- 5) kulturowa rola Polski w przeniesieniu wzorców cywilizacji zachodniej na obszary ruskie i litewskie;
- 6) sytuacja wyznaniowa na ziemiach Rzeczypospolitej w XVI wieku oraz unia brzeska;
- 7) dzieła polskiego renesansu oraz dorobek polskiej myśli politycznej okresu odrodzenia i reformacji.

4. Rzeczpospolita Obojga Narodów w XVII wieku. Ustrój, społeczeństwo i kultura

- 1) zmiany terytorium Rzeczypospolitej w XVII wieku;
- 2) główne etapy konfliktów politycznych i militarnych Rzeczypospolitej ze Szwecją, państwem moskiewskim/Rosją i Turcją w XVII wieku; ich następstwa;
- 3) proces oligarchizacji życia politycznego Rzeczypospolitej;
- 4) przyczyny kryzysów wewnętrznych oraz załamania gospodarczego Rzeczypospolitej w XVII wieku;
- 5) polska specyfika w zakresie rozwiązań ustrojowych, struktury społecznej i modelu życia gospodarczego na tle europejskim; najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski w XVII wieku;
- 6) sarmatyzm jako ideologia i styl życia polskiej szlachty; dzieła sztuki polskiego baroku.

5. Oświecenie, absolutyzm oświecony i rewolucje XVIII wieku

- 1) polityczne, gospodarcze, społeczne, kulturowe uwarunkowania oświecenia europejskiego;
- 2) główne idee europejskiego oświecenia i jego główne dokonania w myśli politycznej, nauce, literaturze, sztuce i architekturze;
- 3) absolutyzm oświecony na przykładach państw sąsiadujących z Rzeczpospolitą;
- 4) program modernizacji Rosji i rosyjska idea imperium;
- 5) parlamentaryzm angielski i rewolucja przemysłowa w Anglii;

- 6) przyczyny oraz charakter rewolucji amerykańskiej i francuskiej;
- 7) specyfika okresu jakobińskiego rewolucji francuskiej;
- 8) najważniejsze zmiany na mapie politycznej Europy i Ameryki Północnej w XVIII wieku oraz ich przyczyny;
- 9) znaczenie rewolucji amerykańskiej i francuskiej z perspektywy politycznej, gospodarczej i społecznej.

6. Rzeczpospolita w XVIII wieku. Reformy oświeceniowe i rozbiory

- 1) polityka Rosji, Prus i Austrii wobec Rzeczypospolitej i przejawy osłabienia suwerenności państwa polskiego;
- 2) działania zmierzające do naprawy Rzeczypospolitej i walka zbrojna o utrzymanie niepodległości w drugiej połowie XVIII wieku;
- 3) dzieło Sejmu Wielkiego, Konstytucja 3 Maja;
- 4) uwarunkowania wewnętrzne i międzynarodowe kolejnych rozbiorów Polski oraz zmiany granic;
- 5) oceny polskiej historiografii dotyczące rozbiorów, panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego i przyczyn upadku Rzeczypospolitej;
- 6) specyfika polskiego oświecenia; dorobek kulturowy okresu stanisławowskiego, z uwzględnieniem reformy szkolnictwa;
- 7) najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski w XVIII wieku.

Wiek XIX

1. Europa napoleońska

- 1) kierunki i etapy podbojów Napoleona; napoleońska idea imperium;
- 2) źródła sukcesów i porażek Napoleona w polityce wewnętrznej i zagranicznej;
- 3) wpływ idei rewolucji francuskiej i wojen okresu napoleońskiego na zmiany polityczne, społeczne i gospodarcze w Europie;
- 4) przyczyny i przykłady zaangażowania się Polaków po stronie Napoleona;
- 5) ustrój polityczny Księstwa Warszawskiego;
- 6) decyzje kongresu wiedeńskiego, z uwzględnieniem sprawy polskiej.

2. Europa i Stany Zjednoczone w epoce rewolucji przemysłowej

- 1) proces uprzemysłowienia państw europejskich i Stanów Zjednoczonych;
- 2) rozwój terytorialny, gospodarczy oraz przemiany społeczno-kulturowe w Stanach Zjednoczonych w XIX wieku;
- 3) gospodarcze, społeczne, kulturowe i ekologiczne skutki rewolucji przemysłowej.

3. Ideologie XIX wieku

- 1) ideologie: konserwatyzm, liberalizm, nacjonalizm, socjalizm utopijny, marksizm i anarchizm;
- 2) związki pomiędzy ideologiami liberalnymi i nacjonalistycznymi a europejskimi ruchami niepodległościowymi i zjednoczeniowymi, powstanie o niepodległość Grecji, Wiosna Ludów, zjednoczenie Włoch i Niemiec;
- 3) cele i charakter oraz ocena politycznych i społeczno-gospodarczych skutków zjednoczenia Włoch i Niemiec;
- 4) różne formy zorganizowanej działalności robotników: związki zawodowe, partie polityczne oraz proces demokratyzacji, z uwzględnieniem przemian ustrojowych w Europie Zachodniej.

4. Walka o niepodległość Polski w okresie niewoli narodowej

- 1) cele oraz metody polityki zaborców wobec społeczeństwa polskiego w okresie niewoli narodowej;
- 2) działania społeczeństwa sprzyjające rozwojowi tożsamości narodowej;

- 3) przyczyny, charakter i skutki powstań narodowych;
- 4) oceny polskiej historiografii dotyczące powstań narodowych;
- 5) koncepcje polityczno-społeczne Wielkiej Emigracji XIX wieku i ich wpływ na życie polityczno-społeczne w trzech zaborach;
- 6) dorobek kultury polskiej XIX wieku i jej wpływ na kształtowanie się tożsamości narodowej Polaków.

5. Społeczeństwo polskie w okresie zaborów w XIX wieku

- 1) wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny odmiennego rozwoju gospodarczego ziem polskich w trzech zaborach;
- 2) struktura społeczeństwa w trzech zaborach, z uwzględnieniem mniejszości narodowych i wyznaniowych, w tym ludności żydowskiej;
- 3) przyczyny, charakter i skutki emigracji w XIX wieku oraz aktywność polityczna, militarna i kulturalna Polaków w Europie;
- 4) programy ruchu narodowego, ruchu ludowego oraz partii socjalistycznych;
- 5) wydarzenia rewolucyjne lat 1905-1907;
- 6) dynamika zmian gospodarczych i społecznych na ziemiach polskich oraz przemiany europejskie.

6. Europa i świat w XIX wieku

- 1) kierunki przemian społecznych i politycznych w państwach europejskich oraz w Stanach Zjednoczonych i w Japonii;
- 2) system polityczny i społeczny imperium rosyjskiego na tle przemian w XIX-wiecznej Europie;
- 3) zasięg i ekspansja kolonialna Wielkiej Brytanii, Francji, Niemiec, Rosji i Stanów Zjednoczonych;
- 4) polityczne, gospodarcze i społeczne przyczyny oraz następstwa podbojów kolonialnych państw europejskich w Azji i Afryce;
- 5) czynniki sprzyjające rozwojowi badań naukowych; największe osiągnięcia nauki i techniki XIX wieku;
- 6) dorobek kulturowy XIX wieku.

Wiek XX

1. I wojna światowa i rewolucje w Rosji

- 1) geneza I wojny światowej i charakter działań wojennych;
- 2) geneza i przebieg rewolucji rosyjskich w 1917 roku;
- 3) wpływ wydarzeń rewolucyjnych w Rosji na przebieg I wojny światowej;
- 4) zmiany na mapie politycznej Europy i świata po I wojnie światowej;
- 5) polskie orientacje polityczne oraz działalność polskich formacji wojskowych w okresie I wojny światowej;
- 6) zmiany zachodzące w polityce mocarstw wobec sprawy polskiej, w tym stanowisko Rosji i Stanów Zjednoczonych.

2. Kryzys demokracji i systemy totalitarne

- 1) przyczyny zwycięstwa bolszewików w Rosji oraz najistotniejsze przemiany zachodzące w życiu społecznym, gospodarczym i politycznym w ZSRR do końca lat trzydziestych XX wieku;
- 2) społeczne, gospodarcze, polityczne i kulturowe uwarunkowania rządów autorytarnych w Europie Środkowo-Wschodniej, faszystowskiego i nazistowskiego oraz aktywność międzynarodowa Włoch i Niemiec w latach trzydziestych XX wieku;
- 3) systemy totalitarne oraz ich imperialne cele;
- 4) stanowiska nauk społecznych na temat genezy i mechanizmów działania systemów totalitarnych;
- 5) polityka świata zachodniego wobec totalitaryzmu nazistowskiego i komunizmu; geneza II wojny światowej.

3. Europa i świat między wojnami. Społeczeństwo, gospodarka, kultura

- 1) proces demokratyzacji społeczeństw międzywojennych i ustrojów politycznych, z uwzględnieniem następstw I wojny światowej, przemian cywilizacyjnych, w tym rozwoju kultury masowej;
- 2) życie gospodarcze okresu międzywojennego i mechanizm wielkiego kryzysu gospodarczego oraz sposoby przezwycięzania jego skutków w Stanach Zjednoczonych i w Europie;
- 3) dorobek kulturowy okresu międzywojennego.

4. Odbudowa niepodległości i życie polityczne II Rzeczypospolitej

- 1) proces kształtowania się terytorium II Rzeczypospolitej, w tym powstanie wielkopolskie i powstania śląskie oraz plebiscyty, a także wojna polsko-bolszewicka;
- 2) charakterystyczne cechy ustroju II Rzeczypospolitej, konstytucje z 1921 i 1935 roku;
- 3) główne ugrupowania polityczne i ich aktywność w życiu politycznym II Rzeczypospolitej;
- 4) przyczyny kryzysu demokracji parlamentarnej w II Rzeczypospolitej; przyczyny i konsekwencje przewrotu majowego;
- 5) uwarunkowania polityki zagranicznej II Rzeczypospolitej;
- 6) najważniejsze wydarzenia z dziejów II RP.

5. II Rzeczpospolita. Społeczeństwo, gospodarka, kultura

- 1) dorobek gospodarczy II Rzeczypospolitej;
- 2) struktura społeczeństwa II Rzeczypospolitej, w tym struktura narodowościowo-wyznaniowa, oraz polityka II Rzeczypospolitej wobec mniejszości narodowych i jej uwarunkowania;
- 3) dorobek kulturowy II Rzeczypospolitej;
- 4) oceny polskiej historiografii dotyczące II Rzeczypospolitej.

6. Europa i świat podczas II wojny światowej

- 1) główne etapy II wojny światowej i wydarzenia przełomowe dla jej przebiegu;
- 2) uwarunkowania współpracy niemiecko-radzieckiej w latach 1939-1941 i jej konsekwencje dla państw i narodów Europy Środkowej;
- 3) uwarunkowania militarne i polityczne konferencji Wielkiej Trójki oraz ich ustalenia;
- 4) charakter działań wojennych i następstwa II wojny światowej.

7. Europa pod okupacją niemiecką i Holocaust

- 1) polityka III Rzeszy wobec społeczeństw okupowanej Europy, w tym nazistowski plan eksterminacji Żydów oraz innych narodowości i grup społecznych;
- 2) postawy Żydów wobec polityki eksterminacji, w tym powstanie w getcie warszawskim, a także postawy społeczeństwa polskiego wobec Holocaustu;
- 3) stosunek społeczeństw i rządów świata zachodniego oraz Kościoła katolickiego do Holocaustu.

8. Okupacja niemiecka i radziecka na ziemiach polskich

- 1) przebieg i następstwa wojny obronnej Polski w 1939 roku;
- 2) międzynarodowe uwarunkowania działalności polskiego rządu na wygnaniu;
- 3) podobieństwa i różnice w polityce obu okupantów wobec narodu polskiego;
- 4) organizacja polskiego państwa podziemnego oraz różne formy ruchu oporu, ze szczególnym uwzględnieniem działalności Armii Krajowej;
- 5) działania Stalina zmierzające do utworzenia komunistycznego ośrodka władzy w Polsce;
- 6) uwarunkowania polityczne i czyn zbrojny powstania warszawskiego;
- 7) najważniejsze wydarzenia II wojny światowej.

9. Europa i świat w okresie rywalizacji ZSRR i Stanów Zjednoczonych

- 1) demograficzne, społeczno-gospodarcze i polityczne skutki wojny;
- 2) zmiany polityczne na mapie Europy i świata po II wojnie światowej;
- 3) geneza „zimnej wojny” i jej przejawy w stosunkach pomiędzy ZSRR a Stanami Zjednoczonymi;
- 4) problem niemiecki po II wojnie światowej;
- 5) cele utworzenia NATO i Układu Warszawskiego;
- 6) proces integracji Europy Zachodniej;
- 7) cele utworzenia ONZ i jego rola w rozwiązywaniu problemów współczesnego świata;
- 8) przyczyny i skutki przełomowych konfliktów „zimnej wojny”: wojny koreańskiej, kryzysu kubańskiego, wojny w Wietnamie i wojny w Afganistanie;
- 9) źródła i rozwój konfliktu arabsko-izraelskiego po II wojnie światowej.

10. Rozpad systemu kolonialnego

- 1) główne etapy procesu dekolonizacji Azji i Afryki, z uwzględnieniem Indii oraz Indochin;
- 2) zmiany na politycznej mapie świata w wyniku procesu dekolonizacji;
- 3) polityczne i społeczno-gospodarcze skutki procesu dekolonizacji.

11. Chiny po II wojnie światowej

- 1) główne etapy w dziejach komunistycznych Chin;
- 2) maoistowska odmiana komunizmu;
- 3) międzynarodowa pozycja Chin w okresie rywalizacji ZSRR i Stanów Zjednoczonych oraz po rozpadzie ZSRR.

12. Europa Środkowo-Wschodnia po II wojnie światowej

- 1) proces uzależniania państw Europy Środkowo-Wschodniej od ZSRR, z uwzględnieniem sowietyzacji i stalinizacji;
- 2) przyczyny zmian w polityce zagranicznej ZSRR i w polityce wewnętrznej państw satelickich ZSRR po 1956 roku;
- 3) proces uniezależniania się państw satelickich od ZSRR;
- 4) przyczyny rozpadu ZSRR i bloku wschodniego;
- 5) przeobrażenia ustrojowe w państwach Europy Środkowo-Wschodniej i charakterystyczne cechy procesu dekomunizacji w państwach bloku wschodniego po 1989 roku;
- 6) najważniejsze wydarzenia z dziejów świata, Europy Zachodniej i Środkowo-Wschodniej oraz Polski.

13. Polska w latach 1944-1948

- 1) terytorium Polski powojennej oraz polityczno-społeczne i gospodarcze skutki zmiany granic;
- 2) główne etapy przejmowania władzy przez komunistów w Polsce, z uwzględnieniem działań opozycji legalnej i podziemia antykomunistycznego; represje stosowane przez radziecki i polski aparat bezpieczeństwa;
- 3) charakterystyczne cechy okresu odbudowy i przebudowy gospodarki, z uwzględnieniem reformy rolnej i nacjonalizacji przemysłu.

14. Polska w latach 1948-1956

- 1) proces stalinizacji państwa polskiego i państw Europy Środkowo-Wschodniej;
- 2) system polityczny i społeczno-gospodarczy Polski w okresie stalinowskim, z uwzględnieniem Konstytucji z 1952 roku;
- 3) charakterystyczne cechy gospodarki centralnie planowanej i jej skutki;
- 4) zjawisko socrealizmu w literaturze i sztuce.

15. Polska w latach 1956-1980

- 1) etapy dziejów PRL: 1956-1970 i 1970-1980;
- 2) przyczyny kryzysów społeczno-politycznych lat: 1968, 1970, 1976 i 1980;
- 3) działalność opozycji w PRL-u;
- 4) relacje państwo-Kościół i ocena roli Kościoła w życiu społecznym;
- 5) kultura i życie codzienne w Polsce Ludowej.

16. Polska w latach 1980-1989

- 1) idee „Solidarności” i jej wpływ na przemiany społeczno-polityczne w Polsce;
- 2) państwo i społeczeństwo w czasie stanu wojennego oraz społeczno-gospodarcze i polityczne skutki stanu wojennego;
- 3) przyczyny i skutki obrad „Okrągłego Stołu”;
- 4) oceny polskiej historiografii dotyczące PRL-u.

17. Narodziny III Rzeczypospolitej

- 1) międzynarodowe i wewnętrzne uwarunkowania procesu odbudowy demokratycznego państwa po 1989 roku;
- 2) proces reformowania gospodarki polskiej;
- 3) dokonania III Rzeczypospolitej w polityce zagranicznej.

18. Przemiany cywilizacyjne w drugiej połowie XX wieku

- 1) społeczno-gospodarcze i techniczne skutki rewolucji naukowo-technicznej, osiągnięcia nauki i techniki drugiej połowy XX wieku;
- 2) charakterystyczne cechy kultury masowej i elitarnej oraz przemiany obyczajowe drugiej połowy XX wieku;
- 3) zjawisko kontrkultury i ruchy młodzieżowe w kulturze zachodniej;
- 4) tendencje sakralizacyjne i desakralizacyjne we współczesnym świecie oraz proces dostosowywania się Kościoła katolickiego do wyzwań współczesności.

Przygotował: mgr Andrzej Przybytek